

והוא הדין לפסוק "ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים" (שמות ה, כ), שפירש רש"י "אנשים מישראל את משה ואת אהרן וגו' ורכותינו דרשו כל נצים ונצבים דתן ואבירם היו כו'": גם לפירוש הראשון מוכנת מלת "נצבים", שהרי מדובר שם במשה ואהרן, שהיו אנשים חשובים לגבי "אנשים מישראל".

מה שאין כן בפרשת וירא (יח, ב) לא הוצרך רש"י לפרש מה שנאמר "והנה שלשה אנשים נצבים עליו", כי מובן מאליו שאין זו עמידה סתם, שהרי מדובר שם במלאכים.

וכן יש לומר במלים "נצב", "נצבו", "נצבת" הנאמר כמה פעמים בתורה ואין רש"י מפרשם

[והם: "הנה אנכי נצב על עין המים" (ח"ש כד, יג. מג), "והנה ה' נצב עליו" (ויצא כח, יג), "ונצבת לקראתו על שפת היאור" (וארא ז, טז), "נצבו כמו נד נוזלים" (בשלח טו, ח), "אנכי נצב על ראש הגבעה" (שם יז, ט), "וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב" (יתרו יח, יד), "ונצבו איש פתח אהל" (תשא לג, ח), "ונצבת על הצור" (שם פסוק כא), "ונצבת לי שם על ראש ההר" (שם לד, ב). ועוד]

בכולם מובן מאליו שאין הכוונה לעמידה סתם אלא יש הדגשה מיוחדת בעמידה זו. וכן מובן לגבי לשון "ויצב" הנאמר בהקמת מצבה וכיוצא בזה (וירא כא, כח. ועוד).

וראה בביאור לפירוש רש"י נצבים כט, ט.

מה, ג

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו

יש לשאול: מדוע הי' יוסף מסופק אם אביו חי? והרי מדבריו של יהודה ("ועזב את אביו ומת", "והי' כראותו כי אין הנער ומת") הי' ברור שיעקב עודנו חי.

ועל כרחק צריך לומר, ש"העוד אבי חי" אינו שאלה אלא תמי', וכפי שפירש רש"י על הפסוק (בראשית ג, ט) "השומר אחי אנכי" - "לשון תימה הוא".

(אלא ששם התמי' מבטלת את הדבר (קין סבר שאינו שומר אחיו), ואילו כאן זוהי תמי' קיימת. וכפירוש רש"י (לך יז, יז) "הלבן מאה שנה יולד" - "יש תמיהות שהן קיימות").

אבל עדיין יש לשאול:

א. יעקב הי' אז בן מאה ושלושים שנה (הרבה פחות משני חייהם של אברהם ויצחק), ומהו הפלא והתמי' שהוא עדיין בחיים.

ב. מהו הקשר בין "אני יוסף" לבין "העוד אבי חי".

ג. לשם מה שיתף יוסף את אחיו בפליאתו ותמיהתו.

אלא:

בפרשת וישב (לז, לה) פירש רש"י "אין אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת", וכתוצאה מכך לא קיבל יעקב תנחומים על יוסף. זהו שאמר יוסף לאחיו: "אני יוסף" - עודני חי, ואם כן זה כבר עשרים ושתיים שנה רצופים שאבי מתאבל עלי, ועל כן הנני תמה: "העוד אבי חי"?!¹²³⁴⁵⁶⁷

ויוסף אמר זאת לאחיו בתור הקדמה לבקשתו "ומהרתם והורדתם את אבי הנה" (פסוק יג): לאחר צער ממושך כזה מוכרחים הם להזדרז ולהביא את יעקב למצרים בהקדם הכי אפשרי, שהרי זהו ענין של סכנת נפשות.

אמנם, מכיון שכל רגע שיעקב אינו רואה את יוסף יש בו חשש של סכנת נפשות, מדוע לא עלה יוסף אל ארץ כנען לראות את אביו, דבר שהי' חוסך זמן רב (נוסף על הענין של כיבוד אב)?

בכדי לתרץ שאלה זו הדגיש יוסף "כי למחי' שלחני אלקים לפניכם", "וישלחני אלקים לפניכם", "לא אתם שלחתם אותי הנה כי אם האלקים" (פסוק ה-ח): הוא הי' במצרים בשליחותו של הקב"ה, מן השמים מינוהו להיות המשביר לכל הארץ, ולא הי' רשאי לעזוב את משמרתו.

מה, כג

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך

שלח כזאת: כחשזון הזה. ומהו החשזון, עשרה חמורים כו'.

צריך ביאור:

א. מדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם מלת "שלח".

ב. איזו קושי יש במלים "שלח כזאת".

(בהגה"ה כאן מפרש (בשם המהרש"ל): "רצונו, שמלת כזאת המיותרת ובכ"ף הדמיון מורה על כי מעולם לא שלח לו עשרה חמורים ועשר אתונות, רק הכי קאמר קרא: ולאביו שלח בעגלות כזאת וגו', כלומר כחשבון הזה שהוא משא עשר חמורים ועשר אתונות". וקשה: לפי זה הי' רש"י צריך לומר "כמשא הזה").